

Mònica BURGUERA i Christopher SCHMIDT-NOWARA (eds.): *Spain - a special issue*, monogràfic de *Social History*, vol. 29:4, agost de 2004.

Que les interpretacions sobre els paradigmes bàsics de la història contemporània d'Espanya, tal com foren fixats en els anys 1970 i part de la dècada de 1980, han estat sotmesos a una profunda revisió des de mitjan decenni de 1990 no es cap afirmació sorprenent per a un públic lector ibèric. A hores d'ara, models establerts al seu moment, com el *fracàs* de la revolució liberal, el *fracàs* de la revolució industrial, l'*endarreriment* econòmic i la manca de modernització d'Espanya al llarg del segle XIX, la *feble* nacionalització de l'Estat-nació liberal o el caràcter del règim de Franco, estan cada cop més superats en alguns casos, en d'altres són objecte d'un debat intens i, en d'altres més, al capdavant, obren pas a perspectives innovadores. Si hi ha alguna cosa en comú a la revisió dels paradigmes clàssics és la renúncia a veure-ho tot sota el prisma de l'excepció. La història contemporània espanyola es veu, en les seves dinàmiques principals, com a un procés bàsicament coincident amb les grans línies que marquen els segles XIX i XX a Europa, tot i ser conscients que mai és fàcil trobar l'equilibri entre el que és peculiar i el que no ho és, segons amb qui es faci la comparació. De la mateixa manera, les perspectives comparatives han guanyat en precisió i subtileza, com a producte d'un esforç continuat de renovació historiogràfica i d'obertura a l'exterior. Tot i que encara ens resta molt de camí per fer, en especial en tot allò relatiu a la plena implantació al sud dels Pirineus d'hàbits i maneres de discussió científica oberts i dinàmics, no hi ha dubte que *Spain is not so different anymore*, tampoc en el terreny historiogràfic.

Aquest és, potser, el comú denominador bàsic del volum que presentem, la amplitud i diversitat temàtica del qual ens impedeixen un comentari detallat article per article. En ell, dos coneguts historiadors de la generació més jove, cridada a succeir els ja clàssics Payne, Boyd o Malefakis, ens presenten un seguit d'historiadors i historiadores majoritàriament espanyols i exercint en universitats espanyoles, però caracteritzats per llur amplitud de mires historiogràfiques. A més d'una provocadora i intel·ligent introducció de Mònica Burguera i Schmidt-Nowara, ben entenedora ja en el seu títol (*L'endarreriment i els seus descontents*), el «dossier» principal repassa qüestions diverses, com ara la importància i profunditat que suposà la revolució liberal a l'Espanya del segle XIX (Millan i Romeo), el paper de la reina Isabel II, en un exercici magistral de biografia contextualitzada (Isabel Burdiel), una mirada nova a la resistència camperola a l'Espanya del vuitcents i a les qüestions de gènere (Mònica Burguera) i, tot fent un salt de prou dècades, una recapitulació concisa i encertada d'Ismael Saz al voltant de la caracterització feixista, feixistitzada o desenvolupista del règim franquista, així com dels seus mecanismes de creació de consens i legitimació. De manera complementària, val a dir, se situa el lúcid article de Cristina Borderias sobre el treball femení i les estratègies domèstiques a la Catalunya industrial, un bon repàs a cadascun dels camps —la història del gènere i la història de les relacions laborals— que més capacitat d'innovació han mostrat en la his-

tòria social espanyola dels darrers deu anys. Els postulats expressats per la majoria d'aquests autors són ja *prou* coneguts en el medi acadèmic espanyol, però no tant pel públic lector internacional. La història d'Espanya a l'estranger, en efecte, continua encara molt influïda per les obres de la generació d'hispanistes clàssics dels anys 1970-1980, que van escriure fonamentalment en anglès, i per les aportacions que els seus deixebles van seguir oferint en dècades posteriors.

No sempre, però, les postures dels historiadors espanyols han sabut obrir-se camí en el panorama internacional, la qual cosa en bona mesura té a veure, com *prou* assenyala Adrian Shubert en el seu suggeridor assaig *Els historiadors espanyols i l'acadèmia angloparlant*, amb el caràcter absort i endinsat en ella mateixa que encara persisteix en bona part de la historiografia contemporània espanyola —fins i tot, de les generacions més joves—, la manca de comunicació internacional i, *last but not least*, la manca d'interessos acadèmics per tal d'escriure i difondre els resultats de les investigacions dels historiadors espanyols en anglès i, afegiríem nosaltres, en alemany i francès. Com ja fa anys va suggerir provocadorament Enric Ucelay-Da Cal, els historiadors espanyols cauen presoners del «ghetto dels estudis hispànics», en eixir a l'exterior, amb el resultat que aquests *ghettos* són una minoria dins els departaments d'història europea de les universitats anglòfones, especialment als Estats Units, on la part del lleó pertoca a l'interès per Alemanya, França, les illes britàniques i Europa oriental. D'altres vegades, els historiadors espanyols es veuen massa sovint forçats a dialogar amb hispanistes que no són historiadors, amb interessos oscil·lants entre la literatura i els estudis culturals. D'altra banda, els historiadors espanyols continuen convençuts que l'idioma en el qual escriuen és acadèmicament rellevant en el terreny internacional, la qual cosa és dubtosa: car la pauta del seu prestigi científic és que s'hagi de conèixer per tal d'accedir a plantejaments i idees originals. Una cosa que la historiografia espanyola —o les historiografies hispàniques, com més agradi: compliquem la cosa i parlem d'historiografia gallega, catalana, valenciana, etc.—, a parer meu, encara no és capaç d'oferir com a «marca de fàbrica» global, a l'estil de la *microstoria* italiana. Hi ha, doncs, historiografia feta a Espanya per historiadors espanyols (o catalans, gal·lecs, etc.). Però no hi ha una «marca Espanya» (o Catalunya o Galícia) en la historiografia. Una cosa que també té a veure, com documenta Anna M. Garcia Rovira, amb el sistema de finançament de la recerca històrica a Espanya, però també amb els hàbits que s'han adquirit.

Això provoca la pèrdua d'oportunitats, quan, d'altra banda, es disposa de temàtiques fàcils d'inserir en àmbits de comparació i discussió internacionals. N'és un bon exemple, sens dubte, el de la historiografia colonial espanyola, com bé exposa Josep M. Fradera: més enllà de les investigacions de bona part de l'hispanisme espanyol, obsoletes des del punt de vista historiogràfic i metodològic, la història contemporània espanyola encara mostra una enorme dificultat per a integrar en el seu relat les colònies posseïdes fins el 1898 (Cuba, Puerto Rico i les Filipines) o fins ben entrada la dècada de 1950 o de 1960 (Guinea Equatorial), com bé documenten les investigacions del mateix Fradera i d'altres autors, com Gustau Nerin. Això, malgrat que alguns dels participants en diverses taules rodones celebrades en el marc del congrés anual de la Societat per als Estudis Històrics Espanyols i Portuguesos (SSPHS), reunit a Los Angeles, l'abril de 2004, assenyalaven la persistència d'un boirosament definit *neoimperialisme* cultural i econòmic envers les antigues colònies africanes i americanes, com bé resumeix Simon Doubleday en la seva contribució *La rellevància de la història espanyola*. El mateix s'esdevé, fins i tot, en un tema tan treballat i debatut com és la qüestió nacional. En ell, el nivell de producció i sofisticació creixent de la historiografia especialitzada, a hores d'ara centrada en perspectives com són l'articulació de les identitats regionals i espanyola, i en la

caracterització del nacionalisme espanyol, mostra que la seva inserció en un marc comparatiu i de discussió internacional és encara pregonament millorable. Així es desprèn del complet article bibliogràfic, sobre noves perspectives del nacionalisme i la qüestió nacional a Espanya, provinent de la ploma de Stephen Jacobson.

Tot plegat, aquest número monogràfic de la revista *Social History* representa una bona mostra de la bona feina duta a terme per una bona part de la historiografia espanyola actual, de la seva voluntat de diàleg amb d'altres historiografies i, al capdavant, del seu interès per participar activament en la discussió internacional, oferint una selecció dels seus millors avanços. Alhora també ofereix, però, una mirada útil cap a l'exterior, ni que sigui empàtica, sobre les seves —les nostres— assignatures pendents. Una cosa que no ha de fer por: si Espanya és, més o menys, un país o Estat *normal* en el context europeu, sense cap pretensió de substituir un paradigma caduc per un altre que, en ell mateix tampoc no diu massa (al capdavant, és qüestionable que les discussions sobre excepcions, normalitat i altres termes implícitament normatius siguin historiogràficament útils, o ni tan sols pertinents), la historiografia espanyola —o, si més no, alguns dels seus nuclis més actius, com ara el valencià, el protagonisme del qual és pregon en aquest número i per molt bones raons— ha de demostrar també que pot ser més o menys *normal*. Sens dubte, el camí passa per una imbricació més gran en els fòrums internacionals, de la qual cosa és una bona mostra el número monogràfic que ací comentem.

XOSÉ MANOEL NÚÑEZ SEIXAS